

การสร้างมูลค่าเพิ่มผ้าคลุมผมสตรีมุสลิมด้วยลายจวนตานี

Creating valued-added in Muslim headscarves

with Juan Tani weaving patterns

จुरีรัตน์ บัวแก้ว¹

Jureerat Buakaew

Abstract

This participatory action research aimed to explore a creation of value-added for headscarves with Juan Tani weaving patterns. Data were gathered from related documents, research reports, training on applied Juan Tani weaving patterns and in-depth interviews with members of the Muslima Bunga Tanjung Group. The study found that when embroidered on Muslim headscarves, Juan Tani weaving patterns gave a new look to the headscarves with different patterns from the original Juan Tani because of their delicate patterns with 3 - 5 colors. However, for Bava textile which is light, Juan Tani weaving patterns were made smaller and less sophisticated by reducing the number of thread colors to correspond with consumer tastes and preference for small designs,

¹รองศาสตราจารย์ ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่
Associate Professor, Department of Education of Foundation, Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University, Hat Yai Campus

complimentary colors with the color of the cloth, and versatility to be worn with various styles of clothing. Even though the new embroidery patterns on headscarves were not the same as the original Juan Tani weaving patterns, they rendered a new product to the Muslim headscarf-making group, a new choice to customers and more income to members of the Muslim headscarf-making group.

Keywords: Creating value-added, Muslim headscarves, Juan Tani weaving patterns

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการสร้างมูลค่าเพิ่มผ้าคลุมผมสตรีมุสลิมโดยใช้ลายจวนตานีมาประยุกต์ให้เหมาะกับการปักบนผ้าคลุมผมสตรีมุสลิมเป็นงานวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยเก็บข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จัดอบรมการปักลายจวนตานีประยุกต์และสัมภาษณ์เชิงลึกกับสมาชิกกลุ่มมุสลิมมะฮ์บุหงาตันหยง ผลการวิจัยพบว่า เมื่อนำลายจวนตานีมาปักลงบนผ้าคลุมผมสตรีมุสลิมทำให้ได้ผ้าคลุมผมสตรีมุสลิมรูปแบบใหม่ที่มีลวดลายแตกต่างไปจากลายจวนตานีดั้งเดิม ทั้งนี้เพราะลายจวนตานีมีความละเอียดและมี 3 - 5 สี ส่วนผ้าขาวามีลักษณะบางเบา จึงต้องปรับลายจวนตานีให้มีขนาดเล็กและลดความซับซ้อนของลวดลายใช้สีของด้ายในการปักน้อยลงเพื่อให้สอดคล้องกับรสนิยมของผู้บริโภคที่ต้องการลวดลายขนาดเล็ก สีสันกลมกลืนกับผืนผ้าที่ปักและใช้สวมใส่กับเครื่องแต่งกายได้หลายชุด ถึงแม้ว่าผ้าคลุมผมสตรีมุสลิมรูปแบบใหม่นี้ไม่สามารถปักลายจวนตานีได้

เหมือนต้นแบบก็ตาม แต่ทำให้กลุ่มผลิตผ้าคลุมผมสตรีมุสลิมมีผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ เป็นการเพิ่มทางเลือกให้กับผู้ซื้อมากขึ้น และสามารถสร้างรายได้ให้กับสมาชิกปักผ้าคลุมผมสตรีมุสลิมได้

คำสำคัญ: การสร้างมูลค่าเพิ่ม ผ้าคลุมผมสตรีมุสลิม ลายจวนตานี

บทนำ

บริเวณสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดปัตตานี ยะลาและนราธิวาส มีประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม วิถีชีวิตและขนบธรรมเนียมประเพณีจึงผูกพันกับศาสนาอย่างแนบแน่น โดยเฉพาะการแต่งกายของสตรีมุสลิมต้องถูกหลักศาสนาอิสลาม ดังที่ อัลลอฮ์ ตรัสว่า “ โอ นบีเอ๋ย จงกล่าวแก่ภรรยาของเจ้าและบุตรสาวและบรรดาหญิงของบรรดาผู้ศรัทธา ให้นางดึงเสื้อคลุมของพวกนางลงมาปิดตัวของพวกนางเป็นการเหมาะสมกว่าที่นางจะเป็นที่รู้จักเพื่อพวกนางจะได้ไม่ถูกรบกวน” (Quran Al- Ah-Zab, pp. 33 - 59 cited in Yingwatanakrai, 2012, p. 2) ในปัจจุบันสตรีมุสลิมทั่วโลกนิยมใช้ผ้าคลุมผมหลายรูปแบบ แต่ละภูมิภาคใช้ผ้าคลุมผมในรูปแบบแตกต่างกัน เช่น แถบ ตะวันออกกลางใช้ผ้าคลุมผมแบบคลุมลงมาถึงหน้าอกและแบบคลุมลงมาครึ่งตัว อีกทั้งบางคนยังใช้ผ้าชุดชาดอร์ (chador) สีดำผืนใหญ่รูปครึ่งวงกลมสวมทับลงมาคลุมไหล่ ส่วนหญิงมุสลิมวัยทำงานในเอเชียนิยมใช้ผ้าคลุมผมแบบคลุมลงมาถึงหน้าอก แต่หญิงมุสลิมสูงวัยนิยมใช้ผ้าคลุมผมที่มีความยาวลงมาครึ่งตัว สำหรับแบบที่นิยมใช้มากที่สุดคือแบบที่ใช้คลุมยาวถึงหน้าอกเพราะสามารถใช้ในชีวิตประจำวันได้ทุกโอกาส (Mucci, 2016)

จากข้อเขียนข้างต้น สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของผ้าคลุมผมสตรีมุสลิมมิใช่เป็นเพียงเครื่องแต่งกายเท่านั้น แต่เป็นข้อปฏิบัติตามหลักศาสนา ผ้าคลุมผมสตรี

มุสลิมกลายเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับสตรีมุสลิมที่ต้องใช้ในชีวิตประจำวันตั้งแต่เกิดจนตาย จึงได้มีการพัฒนารูปแบบ ลวดลาย และสีสันทของผ้าคลุมผมสตรีมุสลิมเพื่อเพิ่มมูลค่า สามารถสร้างงาน สร้างรายได้ให้เกิดแก่คนในสามจังหวัดชายแดนใต้ อาชีพการผลิตผ้าคลุมผมจึงเกิดขึ้นและแพร่หลายอย่างรวดเร็ว จากงานวิจัยเรื่องการจัดทำฐานข้อมูลและข้อเสนอยุทธศาสตร์เบื้องต้นในการพัฒนากลุ่มผ้าคลุมผมสตรีมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนใต้ ของ Buakaew et al. (2006, pp. 67 - 70) พบว่า ปริมาณผ้าคลุมผมสตรีมุสลิมที่ผลิตในสามจังหวัดภาคใต้เมื่อปี พ.ศ. 2548 ได้จำหน่ายในประเทศประมาณ 662,352 ผืน คิดเป็นร้อยละ 75.56 ส่งจำหน่ายตลาดมาเลเซียจำนวน 214,200 ผืน คิดเป็นร้อยละ 24.44 ปริมาณการผลิตนี้สามารถสร้างรายได้ให้กับสตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เพิ่มขึ้น

อย่างไรก็ตาม ตลาดการจำหน่ายผ้าคลุมสตรีมุสลิมเริ่มมีปริมาณคู่แข่งมากขึ้น ซึ่งทำให้ผู้ผลิตผ้าคลุมสตรีมุสลิมต้องพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความโดดเด่นมากขึ้น Buakaew et al. (1996 - 2000, p. 28) ได้ทำวิจัยเรื่องผ้ากับวิถีชีวิตชาวไทยมุสลิมในห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า ผ้าพื้นเมืองที่เป็นภูมิปัญญาของคนในสามจังหวัดภาคใต้ที่สำคัญได้แก่ ผ้าจวนตานี ซึ่งเป็นผ้ามัดหมี่โบราณ องค์ประกอบของผืนผ้าประกอบด้วย เชิงผ้า ตัวผ้า และล่องจวนในแต่ละผืนจะมีลวดลาย 3 - 5 ลาย เช่น ลายตะเกียงทอง ลายลูกแก้ว ลายดอกสี่แฉก ลายดอกแปดแฉก เป็นต้น บริเวณเชิงผ้าเป็นสีแดงทอมัดหมี่ 3 - 5 ลาย ตัดกับสีบนตัวผ้าซึ่งมีสีสดใส สีที่พบมากที่สุดได้แก่ สีดำ สีม่วง สีเขียว สีน้ำเงินและสีน้ำตาล ผ้าจวนตานีแต่ละผืนจะประกอบด้วย 5 สี สวยงามสะดุดตาซึ่งสะท้อนความเป็นภูมิปัญญาของสามจังหวัดชายแดนใต้ที่บรรพชนได้สั่งสมไว้ และได้สูญหายไปจากท้องถิ่นแล้วและคนส่วนใหญ่ไม่รู้จักผ้าจวนตานี แต่ผู้วิจัยและคณะสามารถรื้อฟื้นเขียนลายผ้าจวนตานีกลับคืน

มาใหม่ได้สำเร็จ สามารถทอเป็นผืนผ้าออกจำหน่ายกลายเป็นผลิตภัณฑ์ OTOP ของจังหวัดปัตตานีได้สำเร็จแต่แพร่หลายเฉพาะในกลุ่มชนชั้นที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี

ผู้วิจัยในฐานะหัวหน้าโครงการวิจัยเรื่องผ้ากบ็ดชีวิตชาวไทยมุสลิมในห้า จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ของ Buakaew et al. (1996 - 2000) และ งานวิจัยเรื่องการจัดทำฐานข้อมูลและข้อเสนอยุทธศาสตร์เบื้องต้นในการพัฒนากลุ่มผ้าคลุมผมสตรีมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนใต้ ของ Buakaew et al. (2006) ต้องการนำ องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัยทั้งสองเรื่องนี้มาประยุกต์ใช้ให้เกิดมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ อย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนอีกครั้ง เนื่องจากผลิตภัณฑ์ผ้าคลุมผมสตรีมุสลิมมักขาดการ ออกแบบลายผ้าที่เหมาะสมกับแต่ละกลุ่มลูกค้า ทำให้การผลิตสินค้าไม่ตรงตามความ ต้องการของตลาด ขาดการสร้างเอกลักษณ์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ ผู้วิจัยจึง นำลายผ้าจวนตานีแบบดั้งเดิมจากงานวิจัยเรื่องแรกและนำความรู้เรื่องปัญหาเรื่อง ผ้าคลุมผมสตรีมุสลิมจากงานวิจัยเรื่องที่สองมาต่อยอดในงานวิจัยเรื่องที่สามได้แก่ งานวิจัยเรื่องการสร้างมูลค่าเพิ่มผ้าคลุมผมสตรีมุสลิมด้วยลายจวนตานีเพื่อให้ผ้าคลุมผม สตรีมุสลิมมีลวดลายเอกลักษณ์ของชาวมลายูที่สร้างความโดดเด่นแตกต่างจากผ้าคลุม ผมสตรีมุสลิมทั่ว ๆ ไป มีคุณภาพดีสวมใส่สบายและมีความสวยงามสอดคล้องกับ ความ ต้องการของกลุ่มวัยทำงานที่มีกำลังซื้อค่อนข้างสูง เป็นการนำผลจากงานวิจัยมาใช้ ประโยชน์ให้เป็นรูปธรรมที่หลากหลายมากขึ้น ช่วยยกระดับผลิตภัณฑ์ผ้าคลุมผมสตรีให้ เข้าสู่มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) ของกระทรวงอุตสาหกรรม (Industry Ministry, 2006) และเป็นแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าคลุมผมสตรีมุสลิมให้สามารถส่งไป จำหน่ายในประเทศเพื่อนบ้านในกลุ่มประเทศอาเซียนที่มีประชากรนับถือศาสนาอิสลาม โดยเฉพาะประเทศมาเลเซีย ซึ่งมีพรมแดนอยู่ติดชายแดนใต้ของไทย ผลิตภัณฑ์นี้จะช่วย

สร้างรายได้ให้กับสตรีมุสลิมเพิ่มขึ้น เป็นการลดปัญหาความยากจน ส่งเสริมให้สตรีมุสลิม
ได้มีโอกาทำงานที่บ้านช่วยเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว พร้อม ๆ กับดูแลครอบครัวได้
โดยไม่ขัดกับหลักการอิสลาม โดยผู้วิจัยนำองค์ความรู้เรื่องลายผ้าจวนตานีไปถอดแบบให้มี
ขนาดเหมาะสมกับผ้าคลุมผมสตรีมุสลิม และถ่ายทอดความรู้นี้ให้สมาชิกกลุ่มปักจักรผ้า
คลุมผมสตรีมุสลิมทดลองปักผ้าซึ่งช่วยเพิ่มทักษะการผลิตผ้าคลุมผมให้กับสมาชิกกลุ่ม
ผลิตผ้าคลุมผมสตรีมุสลิม คาดว่าการปฏิบัติการนี้ทำให้ได้ผ้าคลุมผมสตรีมุสลิมรูปแบบ
ใหม่ที่ยังไม่มีใครผลิตมาก่อน ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลยุคพลเอกประยุทธ์
จันทร์โอชา ได้กำหนดวิสัยทัศน์ประเทศไทย ปี พ.ศ. 2558 - 2563 ให้ทุกหน่วยงาน
สร้างความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนให้ประชาชน และประเทศชาติ ประกอบกับกระทรวง
วัฒนธรรมได้กำหนดยุทธศาสตร์ ข้อ 3 การนำทุนทางวัฒนธรรมมาพัฒนาสินค้าและ
บริการทางวัฒนธรรม เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ ที่นำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจ
สร้างสรรค์ ถือเป็นแนวทางที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย ผลิตภัณฑ์
ที่พัฒนาต่อยอดมาจากวัฒนธรรมไทย มีคุณค่า ความหมาย เรื่องราว ด้านวัฒนธรรม
อันเป็นรากเหง้าที่ได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ บ่งบอกอัตลักษณ์และสามารถเพิ่ม
มูลค่าทางเศรษฐกิจ สร้างเป็นสินค้าเชิงพาณิชย์ให้ได้ผลิตภัณฑ์ใหม่ตามสมัยนิยม
สอดคล้องกับความต้องการของคนในสังคม (Rojpochanarat, 2016) เหนือสิ่งอื่นใด
งานวิจัยเรื่องนี้ยังช่วยสืบสานลายผ้าจวนตานีให้คนรุ่นใหม่ได้รู้จักและเกิดความ
ภาคภูมิใจในภูมิปัญญาของบรรพชน สามารถเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยชาติตาม
ยุทธศาสตร์การนำทุนทางวัฒนธรรมมาสร้างเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ซึ่งเป็นเหมือนต้นน้ำใน
ห่วงโซ่มูลค่าอุตสาหกรรมสร้างสรรค์มาพัฒนาในช่องทางธุรกิจ ดังนั้นการนำองค์ความรู้
จากงานวิจัยมาประยุกต์ใช้สร้างสรรค์เศรษฐกิจชุมชนที่ผู้วิจัยต้องการนำทุนทาง

วัฒนธรรมคือ เรื่องราว (story) เนื้อหา (content) และภูมิปัญญาลายผ้าจวนตานีของ วัฒนธรรมมาสร้างโดดเด่นให้กับผลิตภัณฑ์ผ้าคลุมผมสตรีมุสลิมโดยสร้าง “ความแตกต่าง” หรือ “จุดขาย” ซึ่งจะส่งผลต่อการ “สร้างมูลค่าเพิ่ม” และอาจช่วย สร้างเศรษฐกิจฐานรากให้ยั่งยืน

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาการนำลายจวนตานีมาสร้างมูลค่าเพิ่มบนผืนผ้าคลุมผมสตรีมุสลิม

วิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาท้องถิ่น (participation action research) โดยให้สมาชิกกลุ่มผลิตผ้าคลุมผมสตรีมุสลิมะฮ์ บุนหาตันหยง เข้ารับการฝึกปฏิบัติการนำลายผ้าจวนตานีไปลงบนผ้าคลุมผมสตรีและ ร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ

1. การกำหนดพื้นที่

ผู้วิจัยเลือกพื้นที่หมู่ 3 บ้านคลองมานิง อำเภอมะนิง จังหวัดปัตตานี เป็นพื้นที่ที่ประกอบอาชีพด้านการเกษตร ทำนา ปลูกผัก ค้าขาย และรับจ้างโรงงาน อาชีพเสริมรับจ้างปักจักรผ้าคลุมผม รับจ้างเย็บหมวกกะปิเยาะห์ และเลี้ยงนกเขา มีกลุ่มที่ผลิตผ้าคลุมสตรีชื่อกลุ่มมุสลิมะฮ์บุนหาตันหยง สามารถผลิตผ้าคลุมผมสตรี มุสลิมที่ได้รับมาตรฐานการผลิต OTOP

2. ผู้ให้ข้อมูล

ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจงจากกลุ่มมุสลิมะฮ์บุนหาตันหยง บ้านคลองมานิง อำเภอมะนิง จังหวัดปัตตานี จำนวน 10 คน เพราะสมาชิกในกลุ่มนี้

มีทักษะในการผลิตผ้าคลุมผมสตรีมุสลิมในระดับ 5 ดาว มีประสบการณ์ในการผลิตผ้าคลุมผมอยู่ในระดับดี มียอดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทั้งในและต่างประเทศหากนำมาฝึกปฏิบัติต่อยอดองค์ความรู้เพื่อเพิ่มทักษะการผลิตลายจวนตานีจะทำให้ได้สินค้ารูปแบบใหม่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ใหม่ได้ และวิทยากรท้องถิ่นเป็นอาจารย์ประจำศูนย์การศึกษาชนนอกโรงเรียน อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี จำนวน 1 คนซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญในการสอนปักจักรผ้าคลุมผมสตรีมุสลิมมา 13 ปี

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ

การลงพื้นที่จัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เริ่มจากผู้วิจัยเข้าสำรวจหมู่บ้านเป้าหมาย ติดต่อผู้นำชุมชน วางแผนการจัดฝึกอบรมร่วมกับวิทยากรท้องถิ่น และประสานกลุ่มมุสลิมะฮ์บุหงาตันหยง นัดหมายวันเวลาในการจัดอบรม ระหว่างการอบรมมีการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยจัดทำแนวทางการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล 2 กลุ่ม และใช้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มเป้าหมายและวิทยากรท้องถิ่นในการวิเคราะห์และป้อนข้อมูลย้อนกลับให้กับกลุ่มเป้าหมายเพื่อนำไปพัฒนาผลิตภัณฑ์ในอนาคตโดยใช้คำถามปลายเปิดตามแนวทางการสัมภาษณ์ที่เตรียมไว้ พุดคุยโต้ตอบรับฟังคนอื่น ๆ เรื่องเล่า คติคำพูดที่สะท้อนเรื่องราวจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก 10 คน และ ใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมโดยผู้วิจัยจะทำตัวกลมกลืนกับสมาชิกโดยร่วมปฏิบัติการผลิตผ้าคลุมผมลายจวนตานีเพื่อจะได้เก็บข้อมูลจากการสังเกตพฤติกรรมการแสดงออกในลักษณะต่าง ๆ ของสมาชิกได้โดยสมาชิกไม่ได้สังเกต และศึกษาจากตัวผลิตภัณฑ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลการสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าผ้าคลุมผมสตรีมุสลิม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลการอบรมเชิงปฏิบัติการ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก คำบอกเล่า (oral history) เรื่องราวเหตุการณ์ ข้อมูลจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและข้อมูลการแลกเปลี่ยนเรียนรู้นำไปจัดหมวดหมู่ แยกประเด็นตามวัตถุประสงค์ที่ต้องศึกษา หลังจากนั้นตรวจสอบความถูกต้องของ ข้อมูลแบบสามเส้า ถอดรหัส ตีความ วิพากษ์ตามประเด็นที่สำคัญแล้วนำเสนอผลการศึกษาด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

1. ลักษณะเด่นของผ้าคลุมผมสตรีที่นิยมใช้ในจังหวัดชายแดนใต้

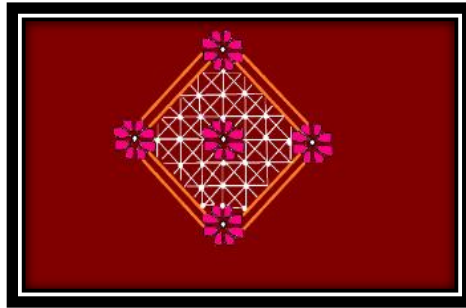
วิถีชีวิตชาวไทยมุสลิมผูกพันกับศาสนาอิสลาม ซึ่งกำหนดเรื่องการแต่งกาย เป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตให้ถูกต้องตามหลักศาสนา ผ้าคลุมผมสตรีมุสลิมจึงเป็นส่วนประกอบที่สำคัญในการแต่งกายตามหลักศาสนา จากการสัมภาษณ์ Laerae, (personal communication, October 7, 2017) ประธานกลุ่มปักจักรมุสลิมะฮ์ บุกหาดันหยง พบว่า เนื้อผ้าที่ใช้ปักผ้าคลุมผมสตรีมุสลิมมีหลายชนิด เช่น ผ้าชีฟอง ผ้าบาวัน ผ้าแบมเบิร์ต เป็นต้น สีสันทของผ้าในอดีตใช้สีดำ สีครีม และสีอ่อน ปัจจุบันสีที่นิยมใช้มีหลายสีทั้งสีเข้มและสีอ่อน ขึ้นอยู่กับความนิยมของผู้บริโภค ปัจจุบันลวดลายที่ใช้ปักมีหลายแบบ เช่น ลายคลื่น ลายเมฆ ลายเรขาคณิต ลายดอกไม้หรือลายพรรณพฤกษาที่มีอยู่ในท้องถิ่นและยังเพิ่มความสวยงามด้วยการฉลุลายต่าง ๆ วัสดุที่ใช้ในการตกแต่ง ในอดีตใช้ลูกปัด เกล็ดปลา ดินเงินดินทอง ธิบปิ่น แต่ในปัจจุบันนิยมประดับเพชรเพื่อกตกแต่งให้สวยงามมากขึ้น ในอดีตราคาผ้าคลุมผมสตรีมุสลิมแบบธรรมดา

ปักเล็กน้อยตามริมผ้าราคาประมาณ 150 - 200 บาท ปัจจุบันผ้าคลุมผมสตรีมุสลิมที่มีการปักลวดลายราคาเริ่มต้น 300 บาท มีหลายราคาขึ้นอยู่กับเนื้อผ้า ลวดลายที่นำมาใช้ปัก ผีมือการปักและวัสดุที่นำมาตกแต่ง ผ้าคลุมผมสตรีมุสลิมแบบปักนี้นิยมในกลุ่มวัยทำงานและผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีเนื่องจากมีกำลังในการซื้อค่อนข้างสูง จะเห็นได้ว่าสตรีมุสลิมให้ความสำคัญกับการเลือกซื้อผ้าคลุมผมให้สอดคล้องกับชุดที่สวมใส่ตามกาลเทศะ แต่ละคนจึงมีผ้าคลุมผมสตรีมุสลิมจำนวนมาก ดังนั้นการผลิตผ้าคลุมผมสตรีมุสลิมจึงเป็นอีกอาชีพหนึ่งที่สามารถสร้างรายได้ให้กับกลุ่มแม่บ้านสตรีมุสลิมที่รับจ้างผลิตโดยไม่ต้องไปทำงานนอกบ้าน เพราะสามารถรับงานปักผ้าคลุมผมสตรีมุสลิมกลับมาทำที่บ้านซึ่งสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัวเพิ่มขึ้นในขณะที่ต้องดูแลครอบครัวที่บ้านด้วย ดังนั้นเป้าหมายในการผลิตผ้าคลุมผมสตรีมุสลิมโดยใช้ลายจวนตานีประยุกต์ของผู้วิจัยจึงเจาะจงผลิตเพื่อจำหน่ายให้กับวัยทำงานและผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจดีเป็นหลัก

2. การออกแบบลายจวนตานีประยุกต์บนผ้าคลุมผมสตรีมุสลิม

ผู้วิจัยนำผ้าขาวซึ่งเป็นผ้าที่นิยมใช้ในกลุ่มผู้บริโภคเป็นวัสดุในการผลิต จากนั้นจึงคัดเลือกลายจวนตานีแบบดั้งเดิมจากงานวิจัยเรื่องผ้ากั๊ววิถีชีวิตชาวไทยมุสลิมในห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ของ Buakaew et al. (1996 - 2000, pp. 239 - 241) มาต่อยอดงานวิจัยเรื่องการสร้างมูลค่าเพิ่มผ้าคลุมผมสตรีมุสลิมด้วยลายจวนตานีโดยใช้โปรแกรมระบายสี (Paint, 2012) จัดวางลายหลักและตัดรายละเอียดของลายประกอบออกเพื่อลดความซับซ้อนในการปักลายที่มีขนาดเล็ก แล้วใช้ลวดลายปัจจุบันมาจัดวางประกอบเพื่อให้ผ้าคลุมผมสตรีมุสลิมมีความทันสมัยสามารถเข้าถึงรสนิยมของผู้บริโภค รวมทั้งแนวโน้มของแฟชั่นผ้าคลุมผมสตรีมุสลิมเพื่อให้ผลิตภัณฑ์ใหม่มีความโดดเด่น

มีเอกลักษณ์และมีสไตล์ที่ทันสมัยและเลือกใช้ด้ายสีต่างๆให้กลมกลืนกับสีของพื้นผ้า
ดังตัวอย่างลายจวนตานีประยุกต์ดังต่อไปนี้

ภาพประกอบ 1 ลายดอกพิกุลล้อมรอบ ด้วยลายลูกแก้วมีใจประยุกต์
(Buakaew, 2017, p. 51)

ภาพประกอบ 2 ลายดอกสี่แฉกและลายตารางประยุกต์
(Buakaew, 2017, p. 52)

3. การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการปักผ้าคลุมผมสตรีมุสลิมโดยใช้ลายจวนตานีประยุกต์
ผู้วิจัยจัดอบรมเชิงปฏิบัติการปักผ้าคลุมผมสตรีมุสลิมโดยใช้ลายจวนตานี
ประยุกต์ให้กับสมาชิกกลุ่มมุสลิมะฮ์บหนาทันหยงระหว่างวันที่ 11 - 16 กรกฎาคม 2560

รวมเวลา 6 วัน โดยเริ่มจากการอบรมให้ความรู้ เรื่องภูมิหลังของผ้าจวนตานี ลวดลายผ้าจวนตานี ปฏิบัติการฝึกการออกแบบลายผ้าจวนตานีประยุกต์ลงบนผ้าคลุมผมสตรีมุสลิม ปฏิบัติการฝึกการให้สีลวดลายจวนตานีบนผ้าคลุมผมสตรีมุสลิม อบรมเชิงปฏิบัติการ เขียนลวดลายจวนตานีประยุกต์ลงบนผ้าคลุมผมผ้าคลุมผมสตรีมุสลิม จากนั้นให้ฝึกปฏิบัติการปักลายจวนตานีประยุกต์บนผ้าคลุมผมสตรีมุสลิมด้วยตนเองที่บ้าน ผลการจัดอบรมครั้งนี้ได้ผลิตภัณฑ์ผ้าคลุมผมสตรีมุสลิมแบบใหม่ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ภาพประกอบ 3-4 ผ้าคลุมผมสตรีมุสลิมสีครีม ปักลายลายลูกแก้วมีใจ ลายตะเกียงทองปักเพชรตรงกลาง ผสมผสานกับลายพัดและลายคลื่นซึ่งเป็นลายปัจจุบันเพื่อให้ผ้ามีความทันสมัย
ที่มา: Photo by Buakaew, 2017, July 20)

ภาพประกอบ 5-6 ภาพขยายการปักลายตะเกียงทองประดับเพชร ริมผ้าปักลายปัจจุบันโดย
ใช้สีน้ำตาลและสีเหลืองอ่อน มองดูสีกลมกลืนกันได้ดีเพิ่มความชัดเจนให้ลวดลายมากขึ้น

ที่มา: Photo by Buakaew, 2017, July 20)

ภาพประกอบ 7-8 ผ้าคลุมผมสตรีมุสลิมสีแดงปักลายตาราง ลายดอกสี่แฉก
และลายคลื่นบริเวณริมผ้าประดับเพชรห่าง ๆ

ที่มา: Photo by Buakaew, 2017, July 20)

การสร้างมูลค่าเพิ่มผ้าคลุมผมสตรีมุสลิมโดยใช้ลายจวนตานีมาประยุกต์

ผลจากการนำลายจวนตานีมาประยุกต์ให้มีความทันสมัยเพื่อให้สอดคล้องกับตลาดแฟชั่นผ้าคลุมผมสตรีมุสลิมแล้วนำมาปักลงบนผ้าคลุมสตรีมุสลิมทำให้ได้ผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่ที่สอดใส่เรื่องราวประวัติศาสตร์ของภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับผ้าทอพื้นเมืองโบราณของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งช่วยให้ผ้าคลุมผมสตรีมุสลิมมีคุณค่าเป็นการนำทุนทางวัฒนธรรมมาสร้างประโยชน์ใช้สอยทำให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้นกับสมาชิกกลุ่มผลิตผ้าคลุมผมสตรีมุสลิมเมื่อนำออกจำหน่ายในอนาคตอันใกล้เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่ม (valued-added) เชิงคุณค่าให้กับผลิตภัณฑ์ตัวใหม่ที่มีความโดดเด่นแตกต่างจากผลิตภัณฑ์ทั่วไปและเป็นทางเลือกใหม่ให้กับกลุ่มผู้ประกอบการที่มีรสนิยมและมีความทันสมัยซึ่งยังไม่มีจำหน่ายในท้องตลาดทั่วไป ดังนั้นการนำลวดลายจวนตานีแบบดั้งเดิมมาสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ผ่านการคิดเชิงนวัตกรรมก่อให้เกิดคุณค่าทางความงามในรูปแบบใหม่บนผ้าคลุมผมสตรีมุสลิม เป็นการสร้างสรรค์มูลค่าเพิ่มที่มีคุณค่าทั้งทางด้านจิตใจในการนำเสนออัตลักษณ์เฉพาะตัวสร้างความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาของบรรพชนให้กับคนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

สรุปและอภิปรายผล

ในการบอกเล่าเรื่องราววัฒนธรรมลายจวนตานีซึ่งเป็นการนำทุนทางวัฒนธรรมลวดลายจวนตานีมาสร้างความโดดเด่นให้กับผลิตภัณฑ์ผ้าคลุมผมสตรีมุสลิมทำให้ได้สินค้าวัฒนธรรมที่สะท้อนภูมิปัญญาของบรรพชนดังที่ Throsby (2001, p. 46 cited in Pinkaew, 2011, p. 33) ได้นิยามทุนวัฒนธรรม ว่าหมายถึงสินทรัพย์ที่มีการฝังตัว (embodies) สะสม (stores) และให้ (provides) คุณค่าทางวัฒนธรรมนอกเหนือจาก

มูลค่าทางเศรษฐกิจของสินทรัพย์นั้น ทุนวัฒนธรรมซึ่งถือว่าเป็นเหมือนกิจกรรมต้นน้ำ (upstream) ในห่วงโซ่มูลค่าของอุตสาหกรรมสร้างสรรค์สามารถนำไปสร้างคุณค่าและมูลค่าทางเศรษฐกิจต่อไป เช่นเดียวกับการนำลายจวนตานีแบบดั้งเดิมซึ่งเป็นทุนทางวัฒนธรรมมาออกแบบใหม่ให้สอดคล้องกับยุคสมัยใหม่ผสมกลมกลืนกับลวดลายในยุคสมัยปัจจุบันเพื่อให้ผลิตภัณฑ์ใหม่มีเรื่องราวภูมิปัญญาของบรรพชนที่แตกต่างจากผลิตภัณฑ์ทั่วไปมีความร่วมสมัยสอดคล้องกับคนรุ่นใหม่วัยทำงานที่ต้องการความเรียบหรู มีสไตล์ สามารถสวมใส่ได้หลากหลายรูปแบบ ผ้าคลุมผสมสตรีมุลิมลายจวนตานีประยุกต์ จึงเป็นสินค้าสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม ที่เกิดจากการนำนวัตกรรมในยุคโลกาภิวัตน์มาใช้ในการออกแบบลวดลายและใช้การปักจักรมาสร้างผลิตภัณฑ์ ให้มีความทันสมัยสอดคล้องกับกลยุทธ์ Blue Ocean คือ การสร้างนวัตกรรมเชิงคุณค่า (value innovation) เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าที่ยังไม่มีใครผลิตมาก่อน เป็นการสร้างความต้องการใหม่ ที่สำคัญคือ นวัตกรรมเชิงคุณค่ามีองค์ประกอบ ที่สำคัญสองประการที่อยู่คู่กันคือ การเพิ่มคุณค่า (higher value) ที่ผู้บริโภคยอมรับได้ทำให้สินค้ามีความโดดเด่นในตลาด สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้และในเวลาเดียวกันสามารถลดต้นทุนในการดำเนินธุรกิจ (lower cost) (Amnuay, 2016, p. 5) เช่นเดียวกับการออกแบบผ้าคลุมผสมสตรีมุลิมในยุคน Thailand 4.0 ย่อมต้องนำความทันสมัยของแฟชั่นผ้าคลุมผสมสตรีมุลิมมาใช้ในการออกแบบเพื่อสร้างความโดดเด่นบนเนื้อผ้าขาวที่บางเบาสวมใส่มัร้อน อีกทั้งยังเลือกใช้สีผ้าทั้งสีโทนร้อนและสีคลาสสิกให้มีความกลมกลืนกับสีของด้ายที่นำมาปัก สอดแทรกอัตลักษณ์ลายจวนตานีซึ่งเป็นภูมิปัญญาของบรรพชน ทำให้ได้ผ้าคลุมผสมสตรีมุลิมลายจวนตานีที่

เกิดจากการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์จากมรดกทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าที่แตกต่างจากแนวคิดพื้นฐานของมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐศาสตร์ (value-added) ทางเศรษฐศาสตร์ (economics) ที่เน้นมูลค่าหรือราคาของผลผลิตที่เพิ่มขึ้น โดยผลประโยชน์ที่ลูกค้าได้รับจากการใช้สอยสินค้า (functional benefit) และผลประโยชน์ทางด้านอารมณ์และความรู้สึก (emotional benefit) (Kotler and Armstrong, 2001 cited in Khetchatturat, 2009, pp. 1 - 12) ด้วยเหตุนี้การสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ (value-added) ตามแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์สำหรับผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่นี้ ยังไม่เกิดขึ้นเนื่องจากยังไม่ได้นำออกจำหน่ายเป็นเพียงการทดลองผลิตครั้งแรก ซึ่งยังต้องการการปรับปรุงแก้ไขให้ตรงตามความต้องการของผู้บริโภคมากที่สุด แต่จากการสอบถามผู้ใช้ผ้าคลุมผมสตรีมุสลิมวัยทำงานว่าด้วยเหตุนี้ผลิตภัณฑ์ผ้าคลุมผมสตรีมุสลิมลายจวนตานีรูปแบบใหม่ที่สอดแทรกมูลค่าเพิ่มทางจิตใจ กลายเป็นผลิตภัณฑ์กลางน้ำตัวใหม่ที่ยังไม่มีผู้ใดผลิตมาก่อน และยังสะท้อนให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์มลายูที่บอกเล่าเรื่องราวอันรุ่งโรจน์ของดินแดนสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้เป็นที่รู้จักกันมากขึ้น เป็นการนำทุนทางวัฒนธรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ที่รัฐบาลให้การส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจเพื่อนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ให้กับชุมชน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในท้องถิ่นควรส่งเสริมด้วยการจัดอบรมเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับแนวโน้มของตลาดผ้าคลุมผมสตรีมุสลิมในตลาดอาเซียนเพื่อสร้างความตื่นตัวให้กับกลุ่มผลิตผ้าคลุมสตรีมุสลิมให้สามารถรู้เท่าทันแนวโน้มของแฟชั่นผ้าคลุมผมสตรีมุสลิมในสถานการณ์ปัจจุบัน อันนำไปสู่การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ผ้าคลุมผมสตรีมุสลิมรูปแบบใหม่ ๆ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

ควรศึกษาการเพิ่มศักยภาพในการผลิตผ้าคลุมผมสตรีมุสลิมให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคในยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งจะช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์เพื่อให้สามารถรองรับการแข่งขันกับตลาดต่างประเทศได้

References

- Amnuay, S. (2016). Creating valued-added in hotel business with blue ocean strategy. *Silpakorn Arts Journal. (Thai Version)*. 36(1), 5. [in Thai]
- Buakaew, J., Radenamaj, J. Thanasuk, S., Kaewkhoa, P., & Sombattayanuchit A. (1996-2000). *Cloths and ways of life in the five Southern border provinces of Thailand*. Faculty of Humanities and Social Sciences, Prince of Songkla University, Pattani. [in Thai]
- Buakaew, J., Thongchumnum, P., Baka, D., Kwaunpetch, K., Buakwan, B., & Thepsuriyawong, S. (2006). *Primary strategies and database*

management in development of Muslim headscarf groups and Kapiyoh groups in the three Southern border provinces. Faculty of Humanities and Social Sciences, Prince of Songkla University, Pattani. [in Thai]

Buakaew, J. (2017). *Creating valued-added scarves with Juan Tani design fabric.* Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University, Songkhla. [in Thai]

Industry Ministry. (2006, November 19). *Cultural Thai products.* Retrieved from www.cpot.in.th/aboutus.php. [in Thai]

Khetchatturat, C. (2009). Value-added measures: An alternative method to measure the quality of education. *Journal of Education.* 32(4), 1-12. [in Thai]

Kotler, P. and Armstrong, G. (2001). *Principles of marketing (International Edition).* 9thed. United States: Prentice Hall International, Inc.

Laerae, A. (2017, July 11). *Headscarves in the South.* Interview. [in Thai]

Mucci, A. (2016, January 30). *Inside the booming Muslim fashion industry.* Retrieved from <http://www.aljazeera.com/indepth/features/2016/01/booming-muslim-fashion-industry-> [in Thai]

Pinkaew, K. (2011). Creative economy, cultural capital and business opportunity. *Executive Journal.* Bangkok: Bangkok University. 31(1), 32-37. [in Thai]

- Rojpochanarat, V. (2016, September 26). *Cultural Thai products*. Cultural Thai products. Retrieved from https://www.mculture.go.th/mculture_th. [in Thai]
- Throsby, C. D. (2001). *Economics and culture*. London, Cambridge University Press.
- Yingwatanakrai, M. (2012). *Hijab in Islam: A study of opinions of Islamic scholars Muslimah students in universities in Bangkok*. (Unpublished master's degree thesis). Mahidol University. Bangkok, Thailand. [in Thai]